

Европа и съдебната власт в България

Израснах в бедно семейство, в опасен квартал. Все още заспивах на светната лампа, когато за пръв път ме заплашиха с нож. Скоро осъзнах, че някои хора остават ненаказани. Те стоят над човешките закони и под животинските инстинкти – нито лъвовете, нито дори бесните кучета захапват свой брат. И до днес често се разминавам по улицата с моя нападател – вече брадясал, но със същите невъзмутими очи, които дори не помнят страха на малкото момче от квартала. Усмиввам му се. Нали Бог ще го накаже...

Но за да пребъде едно общество, в лоното на неговия морален и правен кодекс, трябва да залегне безпристрастна система, която да е независима от Рая и Ада, а законът да бъде религия. В това отношение българинът е атеист. Свикнали сме с горчивия апломб на неговото недоволство: „Това е България, не е като в Европа – няма закони! Всичко е корупция! Търпи!“ Този клиширан императив се е превърнал едновременно в оправдание на злосторник и във вопъл на удавник. Конституция и съдебна власт у нас има, но в държава на овчедушие и потисничество законите са окови за слабите и онеправданите. Така вярата в правосъдието се превръща в екстремизъм, а самото правосъдие - в мираж. Европеизацията на българската съдебна система и управление остава фиксидея за почтените юристи. За повечето останали граждани Европа е или Ноев ковчег, или утопия.

Порицаването на българското общество може да е стереотипна практика, но тя не е безпочвена. Когато разсъждавам над неговата структура, с оглед на актуалните събития, забелязвам тясна връзка с представата на Томас Хобс за природата на човека. „Война на всеки срещу всеки“. Социумът е разкъсан и единственото, което го обединява е цинизмът и соченето с пръст. Всеки мери колко къса клечка е изтеглил и бидейки недоволен от резултата, решава да мами и хитрува, защото „всички сме равни“ и той заслужава не по-малко. Ето как негодувания от типа: „Няма закони!“ стават способ за пречистване на съвестта и зелена светлина на безчинствата. Така разсъждава и съседът ми по чин в училище: „Всички преписват! Защо аз да се тормозя с учене?“. Комшията ми краде ток, защото: „В Туркменистан тези услуги са безплатни и това ми се полага!“ Закони има, но масовото неподчинение изкривява представата ни за справедливост и се превръща в норма.

А тези „дребни шарани“ дори не са най-опасните в океана своеволие...

Да улови някой истински шаран искала баба Йорданка от Златарица, за да нахрани болния си син. Тръгнала с въдицата на починалия си съпруг, а се върнала с „най-тлъстата“ глоба, за която е могла да бъде уловена. Баба Славка пък била арестувана, защото до лехата си с рози и невен виреел

канабис, екзотично и непознато за нея растение. Все престъпления, подстрекавани от най-коварния дявол – гладът. Тези и безброй други незнайни воители, борещи се с немотията, са светци в сравнение с мафиотските босове, безсъвестните убийци, наркопласборите, трафикантите на хора и органи, изнасилвачите, измамниците и всички други престъпници, останали без белезници за Коледа. В крайна сметка „всички в живота са равни. Но някои са по-равни.“ А колко престъпления са били извършени и никога не се е стигнало поне до справедлив процес? Без нужната експертиза как да се определи причината за смъртта на делфините по българското Черноморие („виновни“ отново са рибари), как да бъде посочен виновник за мелето в дискотека „Индиго“? А лекарските грешки, породени от безотговорност? Жертвите на изнудване, които не познават закона и мислят, че са сами и беззащитни? Насилието в училище и вандализъмът. „Недосегаемите“ нападатели на малки деца, които сякаш се подиграват в лицето на съвестния гражданин: „И този път ми се размина!“

Тази една страница въннение е обобщено доказателство, че България (като модерна държава) повече от всякога се нуждае от независима съдебна власт, на която може неизменно да се разчита в намирането на справедливост. Прецизно и до болка категорично – като оръжието на убиец. Нека си представим цялата съдебна система като картина на Салвадор Дали. Съдът ще се намира на връх Олимп. Законите ще са скалпели и пинсети, с които магистратите изваждат най-вече всичко гнило, криещо се под кожата на обществото и пречещо му да функционира като здрав организъм. Тези „метафорични лекари“ (също като истинските) решават човешки съдби с обширните си познания по морал и право, с остър ум и нюх да предусещат „болното място“ на своя престъпен пациент. И най-малката грешка може да се окаже фатална за справедливостта. Тогава дори най-опитният лекар, психолог, призван свидетел или съдебен заседател не може да спаси умиращото сърце на правдата от адвоката на дявола.

Тази огромна отговорност, която тежи на съдебната власт, е и причина за някои от големите ѝ неуспехи. Доверието на обществеността е изключително ниско – както в правната система и в отделните елементи на законодателството, така и в правните институции и процеси, включително правораздаването. Много често резон за тази липса на вяра е проникването на корупцията в рамките на съдебната власт. Поквареността на длъжностни лица е неизлечим вирус. Предава се от ръка на ръка, от куфарче в джоб, от банкова сметка в друга такава. Разбира се, някои хора са имунизирани с висок морал и не са застрашени. Когато си мисля за тези невъзпяти герои, си представям лоялни на своите принципи прокурори, следователи и съдии. Те биха били много богати, но предпочитат да спят спокойно. В крайна сметка,

всичко отново опира до достойнството и интересите на всеки от нас, защото „...когато един дълъг низ от злоупотреби и грабителства говорят, че този народ е застрашен от властта на един абсолютен деспотизъм, то негово право и задължение е да отхвърли подобно управление и да избере нови пазители на своята бъдеща сигурност.“

И тук отново се сблъскваме с познатото обезверение: „Тук е България, не е Европа! Няма кой да ни промени!“ Както обикновено, отговорът се крие във въпроса. Ако си представим правата на гражданина като сапунен мехур, то западният човек е много „по-хигиеничен“ в правно отношение и знае докъде може да раздува своя балон, така че да не се спуска и да застраши околните. Европа може да ни даде много като опит и взаимопомощ при разследване (особено когато е намесен трафик на хора). В останалите държави от Европейския съюз децата се възпитават още в „крехка“ възраст да бъдат непримирими с престъпността. По този начин се изгражда силна и с първостепенно значение ценностна система, при която самоосъждането е далеч по-сурово наказание от присъдата. Именно оттук трябва да започне промяната към справедливост в България. Законите и съдебната власт са стена, която е предназначена да ни пази, а не да ни ограничава. Вярно е, че повечето табели сочат на запад, но за важните промени (тук и сега) се изискват големи жертви и малки крачки. Всички сме в калта, но някои от нас предпочитат да гледат към звездите, вместо да калят другите, за да изглеждат по-чисти.